

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К. Д. УШИНСЬКОГО»

Бігунова Юлія Володимирівна

УДК 378.22+93/94+572.9+008

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ
ДО ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНЯМИ
НА ПІВДНІ УКРАЇНИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Яновська Лариса Григорівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
Кічук Надія Василівна,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет,
декан педагогічного факультету;

кандидат педагогічних наук, доцент
Єрмакова Ірина Павлівна,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
доцент кафедри методики викладання суспільствознавчих дисциплін.

Захист відбудеться 12 травня 2016 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.04 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розіслано 12 квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Становлення відкритого громадянського суспільства в Україні, продовження демократичних реформ, інтеграція в Європейський і світовий простори стали підґрунтям формування нової української політичної нації через підтримку та розвиток усіх етнокультурних груп населення з різними етнічними, релігійними цінностями і політичними орієнтаціями, які можуть бути досягнутими через прийняття норм толерантної міжкультурної поведінки в соціумі. Вирішення нагальних проблем полікультурності в галузі освіти пов'язується насамперед з модернізацією підготовки майбутніх педагогів гуманітарного профілю.

Південь є специфічним полікультурним регіоном України, саме на його території проживають представники понад 130 національностей. З огляду на це, особливого значення набуває процес формування особистості висококваліфікованого вчителя історії, підготовленого здійснювати свою професійну діяльність у полікультурному соціумі, здатного толерантно ставитися до представників різних соціальних груп, їхніх традицій, духовних цінностей і з цих позицій виховувати та навчати учнів загальноосвітніх шкіл.

Проблема полікультурності освіти, її теоретико-методологічні аспекти розглядалися філософами, істориками, психологами (Ю. Арутюнян, А. Асмолов, М. Бахтін, В. Біблер, Д. Бенкс, Л. Виготський, Б. Гершунський, Л. Гумільов, О. Гукаленко, П. Каптерев та ін.), педагогами (А. Богуш, Є. Бондаревська, Т. Борисова, В. Дороз, Л. Казанцева, С. Кульпевич, З. Малькова та ін.). Ученими розкрито сутність, функції, характеристику феноменів «полікультурність освіти», «етнокультурне середовище».

Професійна підготовка майбутніх педагогів різного профілю висвітлена в працях відомих українських учених (А. Алексюк, І. Богданова, А. Богуш, С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Зязюн, Е. Карпова, Н. Кічук, З. Курлянд, А. Линенко, Р. Хмелюк, Г. Яворська та ін.), в яких позиціоновано структуру і методику формування готовності майбутнього вчителя до професійно-педагогічної діяльності.

Аналіз наукового фонду з досліджуваної проблеми засвідчив, що професійна підготовка майбутніх учителів історії розглядалася науковцями в різних напрямках: історичний аспект підготовки майбутніх учителів історії (А. Булда, І. Єрмакова, Т. Муномарова, В. Майборода, С. Нікітчина та ін.); етнокультурний підхід у професійній освіті вчителів (Г. Волков, Є. Жирков, А. Панькін, В. Шаповалов та ін.), професійна діяльність майбутніх учителів у полікультурному середовищі (Р. Агадулін, І. Васютенкова, Л. Воротняк, Л. Гончаренко, О. Гуренко, О. Дубасенюк, Н. Кічук, В. Кузьменко, Л. Маєвська, М. Сімоненко, О. Слоньовська, І. Соколова, Н. Якси та ін.).

Натомість ще й досі майже відсутні дослідження підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної педагогічної діяльності з учнями на півдні України.

Водночас педагогічна практика засвідчує наявність суперечностей між:

– вимогами сучасної освіти щодо активізації етнокультурної діяльності в початкових закладах у полікультурному просторі України та недостатньою підготовленістю майбутніх учителів історії до такої діяльності;

– необхідністю усвідомлення майбутніми вчителями історії здійснення етнокультурної діяльності з учнями в полікультурному просторі України і відсутністю методичного супроводу педагогічного процесу ВНЗ;

– вимогами вищої школи до особистості випускника історичного факультету як суб'єкта етнокультурної діяльності та його реальним ставленням до здійснення етнокультурної професійної діяльності в умовах багатокультурності півдня України.

Недостатня розробленість окресленої проблеми та необхідність розв'язання наявних суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «Підготовка майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми кафедри педагогіки «Інтегративні технології формування і розвитку особистісних та професійних якостей фахівців» (№0110U002179), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 7 від 23 лютого 2012 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 3 від 27 березня 2012 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

Завдання дослідження:

1. Науково обґрунтувати сутність і структуру феномена «підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України»; уточнити поняття «полікультурна освіта», «етнокультурна діяльність».

2. З'ясувати особливості етнокультурного простору півдня України.

3. Виявити критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

4. Визначити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

5. Розробити й апробувати модель і експериментальну методика підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

Об'єкт дослідження – зміст і методика професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів історії до роботи з учнями.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

Гіпотеза дослідження: підготовка майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом; забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі; занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність.

Методи дослідження: з метою перевірки гіпотези, досягнення мети, а також реалізації поставлених завдань у роботі було використано методи теоретичного й емпіричного пошуку. Методи теоретичного рівня – аналіз і синтез психолого-педагогічної, філософської та навчально-методичної літератури з метою визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України. Для виявлення стану впровадження етнокультурного компонента в початковий процес вищих навчальних закладів використано метод аналізу навчально-нормативної документації дисциплін історико-філософського циклу; методи емпіричного рівня (опитування, тестування респондентів) – для виявлення стану підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України. З метою перевірки ефективності розробленої моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України було застосовано метод педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи). Для кількісного і якісного аналізу здобутих результатів використано методи математичної статистики (статистична обробка експериментальних даних та їх інтерпретація).

База дослідження. Експериментально-дослідну роботу було проведено в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Чорноморському державному університеті імені Петра Могили. Експериментальним дослідженням було охоплено 294 респондентів, із них: у контрольній групі – 145 осіб, в експериментальній – 149 майбутніх учителів історії.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом; забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі; занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність); розкрито сутність феномена «підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України»; виявлено критерії підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (знаннєвий, діяльнісний, емоційно-ціннісний) із відповідними показниками; схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (достатній, задовільний, низький); розроблено та науково обґрунтовано модель підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (інформаційно-когнітивний, мотиваційно-рефлексивний, діяльнісно-проектувальний) етапи; уточнено поняття «полікультурна освіта», «етнокультурна діяльність учителів історії». Набула подальшого розвитку методика фахової підготовки майбутніх учителів історії.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями загальноосвітніх шкіл на півдні України; спецкурсу «Етнокультура населення півдня України». Збагачено змістові модулі нормативних фахових навчальних дисциплін у підготовці майбутніх учителів історії. Результати дослідження можуть бути рекомендовані для широкого кола вчителів історії для здійснення етнокультурної діяльності з учнями загальноосвітніх шкіл; студентів, магістрантів – для написання курсових, дипломних і магістерських робіт; викладачів вищої школи та аспірантів – для підготовки наукових статей, підручників, методичних рекомендацій тощо.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 4742 від 23.12.2014 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 153.15 / а від 30.10.2015 р.), Чорноморського державного університету імені Петра Могили (акт про впровадження № 03 / 240 від 27.03.2015 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (акт про впровадження № 3-5 від 12.05.2015 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних концептуальних положень; використанням комплексу методів дослідження, що адекватні його об'єктові,

предмету, меті та завданням; кількісним і якісним аналізом одержаних даних; тривалістю експериментальної роботи; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; статистичною обробкою результатів педагогічного експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження викладено на міжнародних: «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (м. Бердянськ, 2012 р.), «Досягнення соціально-гуманітарних наук у сучасній Україні» (Сімферополь-Дніпропетровськ, 2013 р.), «Сучасні соціально-гуманітарні дискурси» (Дніпропетровськ, 2014 р.), «Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук» (Запоріжжя, 2014 р.), «Психологія та педагогіка: проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні» (Львів, 2014 р.), «Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук» (Одеса, 2014 р.) науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження відображено у 12 публікаціях, із них – 5 статей у фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному науковому виданні, 6 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст дисертації викладено на 161 сторінках. У тексті вміщено 14 таблиць, 8 рисунків, що обіймають 1 самостійну сторінку. До списку використаних джерел увійшло 252 найменувань (із них 7 іноземною мовою). Повний обсяг дисертації складає 225 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість одержаних результатів, подано відомості щодо апробації й упровадження основних положень дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України**» подано теоретичне обґрунтування наукової проблеми підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, обґрунтовано сутність феномена «підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України», уточнено поняття «полікультурна освіта», «етнокультурна діяльність», з'ясовано особливості етнокультурного простору півдня України, визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України.

Аналіз наукового фонду засвідчив, що підготовку майбутніх учителів історії до професійної діяльності вченими досліджено в різних напрямках:

фахова підготовка майбутніх учителів історії (А. Булда, Т. Горохівська, І. Єрмакова, Т. Муноварова, С. Нікітчина, В. Снагощенко, А. Старєва); підготовка до інноваційної діяльності (Т. Скрябіна, О. Смірнова); методична підготовка (А. Вагін, П. Гора, Н. Дайрі, С. Єжова, А. Нікора, О. Пометун А. Стражев та ін.). Водночас проблема підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з урахуванням полікультурної специфіки регіонів України не була предметом дослідження. Науковці, які досліджують підготовку майбутніх учителів до діяльності в полікультурному освітньому середовищі (Р. Агадулін, І. Васютенкова, Л. Воротняк, Л. Гончаренко, О. Гуренко, В. Кузьменко, Л. Маєвська, О. Слоновьовська, Н. Якса та ін.) не акцентують увагу на їхній підготовці до етнокультурної діяльності з учнями.

Полікультурну освіту вчені розуміють як один із видів цілеспрямованої соціалізації, що забезпечує засвоєння зразків і цінностей світової культури, культурно-історичного та соціального досвіду різних країн і народів, формування соціально-настановної та ціннісно-орієнтаційної схильності до міжкультурної комунікації, а також розвиток толерантності щодо інших народів, культур та етносоціальних груп, активну соціальну взаємодію з представниками різних культур за умови збереження власної культурної ідентичності (Є. Бондаревська, В. Дороз, Л. Казанцева та ін.).

Етнокультурну діяльність учителів історії розглядаємо як цілеспрямований процес формування в учнів етнокультурних знань, толерантного, позитивно-ціннісного ставлення до особливостей різноманітних етнокультур, умінь і навичок взаємодії з представниками різних етнокультур.

З'ясовано, що підготовка майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України є складним інтегрованим процесом, що передбачає теоретичну і практичну підготовленість до педагогічної діяльності з учнями ЗОШ у полікультурному середовищі півдня України. Результатом відповідного процесу виступає підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, яку потрактовано як інтегративну якість особистості, що передбачає наявність знань про рідну етнокультуру та етнокультуру народів півдня України, характеризується позитивним емоційно-ціннісним ставленням до етнокультурних особливостей народів півдня України, що проявляється в уміннях і навичках взаємодії в полікультурному навчальному середовищі.

Зауважимо, що дослідницька увага була сфокусована на етнічній своєрідності регіону півдня України, який сформувався досить пізно й охоплює нинішні Одеську, Миколаївську, Херсонську, Запорізьку, частину Дніпропетровської та Кіровоградської областей. Враховуючи національну специфіку півдня України, – вчитель історії, з одного боку, є членом полікультурного освітнього середовища півдня України, а з іншого, – у силу педагогічної місії повинен бути готовим до діяльності з учнями в умовах

національно розмаїтого, полікультурного освітнього середовища цього регіону України.

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, які розуміємо як сукупність необхідних і водночас обов'язкових суб'єктивних та об'єктивних чинників, що забезпечують досягнення визначеної мети і завдань. Серед них: збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом; забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі; занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність.

У другому розділі «**Експериментальне дослідження підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України**» визначено критерії, показники і схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, розроблено й апробовано модель та експериментальну методику підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, подано результати констатувального і формувального етапів дослідження.

На констатувальному етапі було визначено критерії і показники підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, як-от: знаннєвий (обізнаність з етнічними спільнотами півдня України, культурними традиціями і звичаями етнічного населення півдня України, усвідомлення необхідності здійснення етнокультурної діяльності з учнями ЗОШ), емоційно-ціннісний (вміння: враховувати етнокультурний компонент півдня України в майбутній професійній діяльності, дотримуватись етноетичних норм і правил поведінки у спілкуванні в полікультурному освітньому середовищі, ініціювати спілкування з представниками інших етнокультур), діяльнісний (виявлення толерантного ставлення до представників етнокультур півдня України, здатність сприймати і визнавати самоцінність народів півдня України та їхніх етнокультур, наявність усталеності до непередбачених суперечливих ситуацій, викликаних непорозумінням спілкування в поліетнічному освітньому середовищі та їх запобігання).

Відповідно до критеріїв і показників було виокремлено та схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (достатній, задовільний, низький).

Студенти **достатнього рівня** досліджуваної підготовленості обізнані з етнічними спільнотами півдня України, їхніми культурними традиціями і звичаями. Усвідомлюють необхідність здійснення етнокультурної діяльності з учнями ЗОШ і здатні враховувати етнокультурний компонент півдня України в

майбутній професійній діяльності. Майбутні вчителі історії означеного рівня підготовленості вміють дотримуватись етноетичних норм і правил поведінки у спілкуванні в полікультурному освітньому середовищі, ініціювати спілкування з представниками інших етнокультур. Студенти цього рівня вирізняються толерантним ставленням до представників етнокультур півдня України, здатністю сприймати і визнавати самоцінність народів півдня України та їхніх етнокультур. Для них наявна усталеність до непередбачених суперечливих ситуацій, викликаних непорозумінням спілкування в поліетнічному освітньому середовищі та здатність до їх запобігання.

Майбутні вчителі історії **задовільного рівня** підготовленості не в повній мірі обізнані з етнічними спільнотами півдня України, з їхніми культурними традиціями і звичаями. Вони усвідомлюють необхідність здійснення етнокультурної діяльності з учнями загальноосвітніх шкіл, але на завжди вміють враховувати етнокультурний компонент півдня України в майбутній професійній діяльності. Студенти означеного рівня підготовленості мають уявлення про етноетичні норми і правила поведінки у спілкуванні в полікультурному освітньому середовищі, але не завжди чітко дотримуються їх у діяльності. При ініціюванні спілкування з представниками інших етнокультур, переважно відчують труднощі. У них не завжди проявляється толерантне ставлення до представників етнокультур півдня України і здатність сприймати та визнавати самоцінність народів цього регіону України та їхніх етнокультур. У цих майбутніх учителів історії недостатньо виявлена усталеність до непередбачених суперечливих ситуацій, викликаних непорозумінням спілкування в поліетнічному освітньому середовищі та здатності до їх запобігання.

Низький рівень притаманний студентам, які здебільшого не обізнані з етнічними спільнотами цього регіону, з їхніми культурними традиціями та звичаями. У них відсутнє усвідомлення необхідності здійснення етнокультурної діяльності з учнями ЗОШ і вміння враховувати етнокультурний компонент півдня України в майбутній професійній діяльності. Майбутні вчителі історії цього рівня підготовленості не вміють дотримуватись етноетичних норм і правил поведінки у спілкуванні в полікультурному освітньому середовищі та відчують значні труднощі при ініціюванні спілкування з представниками інших етнокультур. У таких студентів відсутнє толерантне ставлення до представників етнокультур півдня України, вони не здатні сприймати і визнавати самоцінність народів цього регіону України та їхні етнокультури. У таких майбутніх учителів історії відсутня усталеність до непередбачених суперечливих ситуацій, викликаних непорозумінням спілкування в поліетнічному освітньому середовищі.

Для визначення рівнів підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України відповідно до

критеріїв і показників було задіяно такі діагностувальні методи і методики: метод «Тестової бесіди» С. Банкова, опитувальні картки для виявлення обізнаності майбутніх учителів історії з культурними традиціями і звичаями етнічного населення півдня України, питальник діагностування усвідомлення майбутніми вчителями історії необхідності здійснення етнокультурної діяльності з учнями ЗОШ, картка виявлення вмій враховувати етнокультурний компонент півдня України в майбутній професійній діяльності, метод «Незакінчені речення», експрес-питальник «Індекс толерантності» (Г. Солдатова, О. Кравцова, О. Хухлаєв, Л. Шайгерова), методика «Шкала емоційного відгуку» А. Меграбяна та Н. Епштейна, метод проблемних ситуацій «Суперечливі ситуації полікультурного простору».

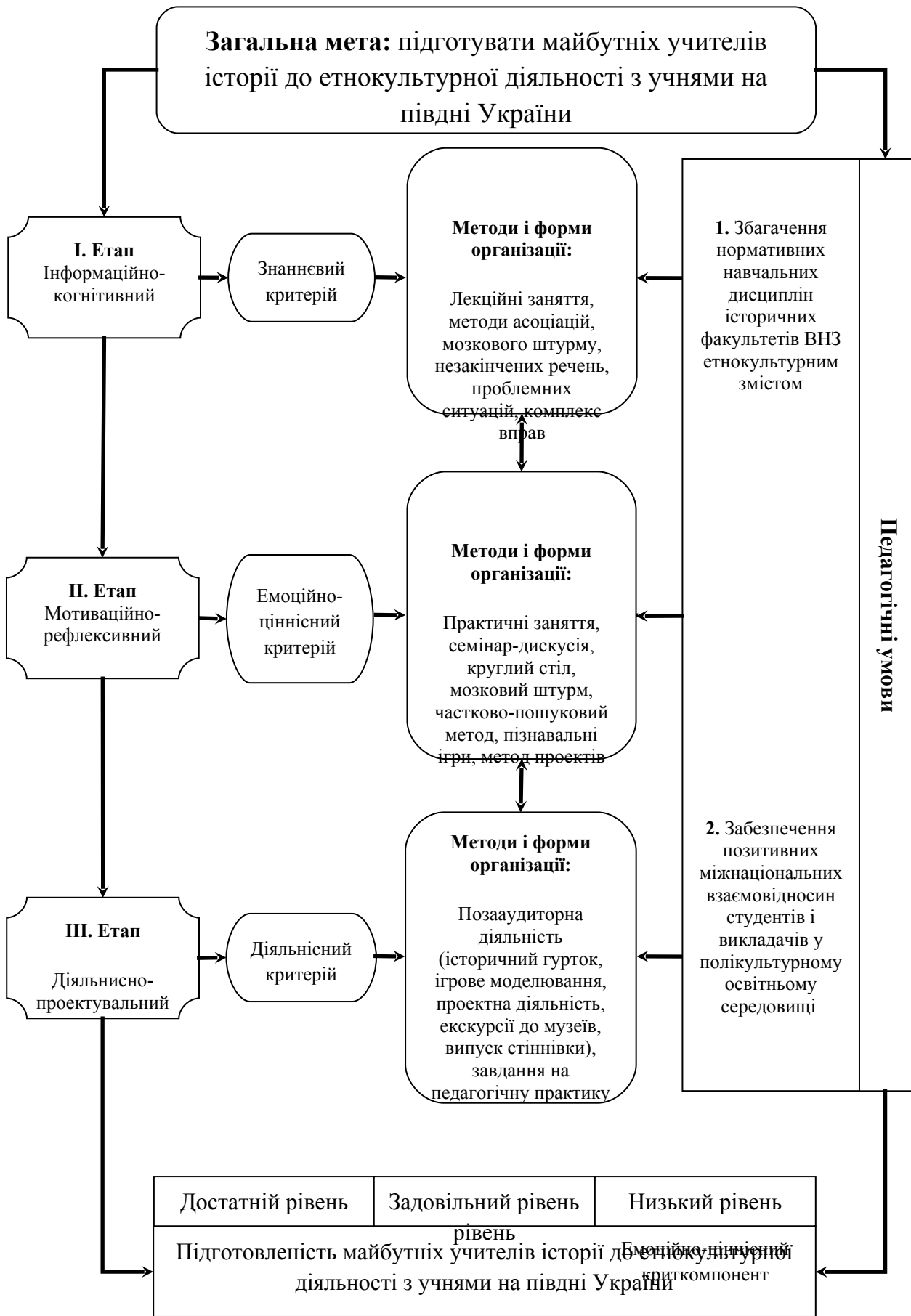
Результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України розподілилась у такий спосіб: низький рівень було зафіксовано у 57,8% респондентів ЕГ і 57% – КГ, задовільний – у 30% студентів ЕГ та 31% – КГ, достатній – у 12,2% майбутніх учителів історії ЕГ і у 12% – КГ.

На формувальному етапі експерименту було розроблено модель підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (див. рис.).

Модель обіймала мету, етапи, критерії підготовленості, педагогічні умови та результат. Було обрано стратегію розгортання дослідно-експериментальної роботи в межах трьох етапів формування підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, а саме: інформаційно-когнітивного, мотиваційно-рефлексивного й діяльнісно-проектувального. Відповідно до кожного з етапів відбувалося формування підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України за знаннєвим, емоційно-ціннісним і діяльнісним критеріями з упровадженням визначених педагогічних умов.

Метою першого етапу – інформаційно-когнітивного – було засвоєння майбутніми вчителями історії необхідних знань про різноманіття етнокультур півдня України та їхніх представників. На цьому етапі було впроваджено першу педагогічну умову, а саме – збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом.

Для реалізації означеної педагогічної умови було збагачено змістові модулі низки гуманітарних і фахових дисциплін підготовки майбутніх учителів історії («Теорія та методика навчання історії», «Історія української культури», «Українська етнологія», «Історичне краєзнавство» тощо) відповідними темами лекцій, провідною метою яких було доповнення наявного етнокультурного матеріалу й ознайомлення студентів з історією населення південної України, з етнографією, культурною спадщиною народів, що населяють цей регіон; формування шанобливого ставлення в майбутніх учителів історії до етнічних меншин, які проживають на півдні України, до їхніх традицій, звичаїв і культури.

3. Занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність

Рис. Модель підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України

Стрижнем інтегративного підходу було обрано навчальний курс «Теорія і методика навчання історії», у процесі якого студентів було ознайомлено з професійною діяльністю вчителів історії у полікультурному освітньому середовищі, з огляду на особливості соціокультурної ситуації регіонів; із методикою і технологіями етнокультурної діяльності вчителів історії з учнями та врахуванням етнокультурних відмінностей учасників освітнього процесу в ЗОШ. В якості практичного завдання студентам пропонувалося розроблення план-конспекту уроку з історії України з використанням етнокультурного компонента.

Змістовим аспектом реалізації означеної педагогічної умови виступив розроблений спецкурс «Етнокультура населення півдня України», який передбачав такі теми: «Полікультурне розмаїття півдня України як історичне явище», «Етнічні меншини півдня України та своєрідність їхньої етнокультури», «Урахування етнокультурних особливостей етнокультур півдня України та їхніх представників в освітній діяльності вчителів історії», «Толерантні взаємини представників різноманітних етнокультур півдня України», «Культура спілкування представників різних етнокультур півдня України у ЗОШ». В аспекті зазначених лекцій було використано інтерактивні методи (асоціації, мозковий штурм, незакінчені речення, проблемні ситуації тощо) і задіяно різноманітні вправи («Аналіз прислів'їв», «Багатокультурність населення півдня України», «Кодекс толерантності», «Міжкультурне спілкування», «Що таке толерантність?» тощо).

Другий етап – мотиваційно-рефлексивний – передбачав формування емоційно-ціннісного ставлення в майбутніх учителів історії до особливостей етнокультур півдня України та їхніх представників. На цьому етапі реалізовувано таку педагогічну умову: забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі.

На цьому етапі було реалізовано практичний блок спецкурсу «Етнокультура населення півдня України». На практичних заняттях зі спецкурсу було використано різноманітні пізнавальні ігри, як-от: «Пізнай свою та іншу етнокультуру», «Кореспондент», «Журналіст», «Мандрівник», «Що? Де? Коли?», «Хто більше?» тощо. Інший аспект реалізації практичного блоку спецкурсу «Етнокультура населення півдня України» передбачав застосування частково-пошукового або евристичного методу, що полягало в пошуку рішення поставлених викладачем завдань. Так, у межах практичного заняття з теми «Національні традиції народів півдня України» майбутні вчителі історії одержали відповідні завдання та самостійно знаходили інформацію про різноманіття етнокультур півдня України, полікультурне середовище через всесвітню мережу Internet. У процесі практичного заняття

студенти ознайомили своїх однокурсників із здобутим матеріалом, виступаючи в ролі викладача. У результаті застосування частково-пошукового методу в майбутніх учителів історії підвищився рівень етнокультурних знань та інтерес до подальшого вивчення означеної проблеми. Під час практичних занять було використано метод «мозкового штурму». Викладач забезпечував виконання всіх правил «мозкового штурму», а саме: умова завдання формулювалася перед «штурмом» у загальних рисах, наприклад, яку роботу необхідно здійснити, щоб розвинути у студентів почуття поваги до особливостей інших етнокультур, сформуванню ставлення до носія чужої етнокультури як до цінності. Група «генераторів ідей» за відведений час (20-40 хв.) висувала максимальну кількість гіпотез, а група «експертів» виносила судження про їх цінність. Експертизу та відбір гіпотез було проведено ретельно, оцінювалися і «відкидалися» несерйозні та нереальні пропозиції.

На завершальному етапі впровадження спецкурсу майбутні вчителі історії брали участь у роботі круглого столу з теми «Сутність і розвиток полікультурної освіти в Україні». У межах проведення означеного заходу студенти передусім продемонстрували власне бачення щодо полікультурного різноманіття півдня України, необхідності діалогу культур і ролі освіти у цих процесах.

Самостійної робота студентів зі спецкурсу була спрямована на реалізацію методу проектів. Майбутні вчителі історії працювали над проектами під загальною назвою «Мозаїка етнокультур півдня України». Метою проекту було розширення знань майбутніх учителів історії про етнокультурне різноманіття півдня України, формування інтересу до різних етнокультур і ціннісного ставлення до них. У процесі реалізації проекту студенти розподілялися на групи й обирали етнокультуру, яку вони презентували на конкурсі.

На третьому етапі дослідження – діяльнісно-проектувальному – відбулася реалізація третьої педагогічної умови, а саме: занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність. Упровадження цієї педагогічної умови передбачало як позааудиторну роботу студентів, так і набуття й удосконалення майбутніми вчителями історії вмінь і навичок взаємодії в полікультурному середовищі загальноосвітніх шкіл півдня України під час педагогічної практики.

У позааудиторній роботі для майбутніх учителів історії було організовано історичний гурток «Етнокультура рідного краю». Студенти працювали над проектами «Родовід сім'ї» та «Історія рідного краю»; оформлювали тематичні стіннівки, що презентували матеріали етнокультурних традицій населення півдня України (опис страв і фото національної кухні населення півдня України, весільні звичаї населення цього регіону, особливості їхніх національних костюмів, побуту, національні

іграшки та етнографічні ляльки тощо). Гуртківцями було проведено КВК, що сприяло закріпленню набутих знань і практичному застосуванню того етнокультурного матеріалу, який використовувався в означеному заході. Діяльність гуртка передбачала активні методи групової роботи, наприклад, проект «Туристичний ярмарок». Студентські групи в межах самостійної роботи готували і презентували (рекламували) різноманітні туристичні напрями. Незалежне журі та студенти інших академічних груп оцінювали (купували) тури.

Іншим аспектом реалізації означеної педагогічної умови було проходження майбутніми вчителями історії педагогічної практики. Програму педагогічної практики було збагачено спеціальними завданнями, як-от: провести аналіз національного складу учнів класу, в якому майбутні вчителі проходили педагогічну практику; розробити завдання для збагачення етнокультурних знань школярів, апробувати їх у класі, висновки і спостереження зафіксувати; підготувати фрагмент уроку, метою якого є розвиток умінь і навичок етнокультурної взаємодії учнів (індивідуально-розвивальні ігри та вправи, нетрадиційні форми навчальної діяльності тощо), апробувати їх у школі та провести аналіз; за підсумками виконання всіх завдань скласти звіт про роботу, зафіксований у щоденнику практики.

По завершенні педагогічної практики відбулася конференція, у процесі якої майбутні вчителі історії звітували про виконання роботи та відбулось обговорення труднощів, які в них виникли в процесі проходження педагогічної практики.

По завершенні формувального етапу експерименту проведено прикінцевий зріз, метою якого було виявлення змін у рівнях підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, як в ЕГ, так і в КГ, результати якого подано в таблиці.

Таблиця

Порівняльні дані сформованості рівнів підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України на константувальному (КЕ) і прикінцевому (ПЕ) етапах (у %)

Групи	Рівні підготовленості					
	Високий		Достатній		Низький	
	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ	КЕ	ПЕ
ЕГ	12,2	48,4	30	39,6	57,8	12
КГ	12	19,6	31	32,4	57	48

Як видно з таблиці, у майбутніх учителів історії ЕГ відбулися суттєві позитивні зміни в рівнях підготовленості до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України. На достатньому рівні було зафіксовано 48,4%

респондентів ЕГ (було 12,2%), у КГ – 19,6% (було 12%), на задовільному рівні – 39,6 % студентів ЕГ (було 30%), у КГ – 32,4% (було 31%), на низькому рівні – 12% майбутніх учителів історії ЕГ (було 57,8%), у КГ – 48% (було 57%).

Для перевірки отриманих результатів було використано критерій Пірсона χ^2 . За результатами формувального експерименту значення χ^2 критерію в експериментальній групі на відміну від контрольної перевищує критичне табличне значення. Це свідчить про те, що отримані результати є статистично значущими й підтверджує педагогічну потужність розробленої моделі й експериментальної методики та доводить доцільність їх запровадження.

ВИСНОВКИ

Дисертаційне дослідження репрезентує теоретичні узагальнення і дослідно-експериментальний підхід до практичного вирішення наукової проблеми підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, що дозволило обґрунтувати й експериментально перевірити сукупність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, модель і експериментальну методику їх реалізації.

1. Науково обґрунтовано сутність феномена «підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України» як інтегративну якість особистості, що передбачає наявність знань про рідну етнокультуру та етнокультуру народів півдня України, характеризується позитивним емоційно-ціннісним ставленням до етнокультурних особливостей народів півдня України, що проявляється в уміннях і навичках взаємодії в полікультурному навчальному середовищі. Полікультурну освіту розуміємо як один із видів цілеспрямованої соціалізації, що забезпечує засвоєння зразків і цінностей світової культури, культурно-історичного та соціального досвіду різних країн і народів, формування соціально-настановної та ціннісно-орієнтаційної схильності до міжкультурної комунікації, а також розвиток толерантності щодо інших народів, культур та етносоціальних груп, активну соціальну взаємодію з представниками різних культур за умови збереження власної культурної ідентичності. Етнокультурну діяльність учителів історії інтерпретуємо цілеспрямованим процесом формування в учнів етнокультурних знань, толерантного, позитивно-ціннісного ставлення до особливостей різноманітних етнокультур, умінь і навичок взаємодії з представниками різних етнокультур.

2. Встановлено, що південь України є полікультурним регіоном, оскільки на його території проживають представники понад 130 національностей. Доведено, що вчитель історії, з одного боку, є членом

полікультурного суспільства півдня України, а з іншого, – у силу педагогічної місії повинен бути готовим до продуктивної діяльності в умовах полікультурності досліджуваного регіону.

3. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, як-от: збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом; забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі; занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність.

4. Критеріями та показниками підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України обрано: знаннєвий (обізнаність з етнічними спільнотами півдня України, обізнаність із культурними традиціями і звичаями етнічного населення півдня України, усвідомлення необхідності здійснення етнокультурної діяльності з учнями загальноосвітніх шкіл), емоційно-ціннісний (вміння враховувати етнокультурний компонент півдня України в майбутній професійній діяльності, вміння дотримуватися етноетичних норм і правил поведінки у спілкуванні в полікультурному освітньому середовищі, вміння ініціювати спілкування з представниками інших етнокультур), діяльнісний (виявлення толерантного ставлення до представників етнокультур півдня України, здатність сприймати та визнавати самоцінність народів півдня України та їхніх етнокультур, наявність усталеності до непередбачених суперечливих ситуацій, викликаних непорозумінням спілкування в поліетнічному освітньому середовищі та їх запобігання).

Схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України: достатній, задовільний, низький.

5. За результатами констатувального етапу експерименту встановлено, що в ЕГ на достатньому рівні було зафіксовано 12,2%, на задовільному – 30% і на низькому – 58,7% майбутніх учителів історії. У КГ на достатньому рівні було виявлено 12% студентів, на задовільному – 31%, на низькому – 57% майбутніх учителів історії.

6. Розроблено й апробовано модель і експериментальну методику підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, стратегія розгортання якої передбачала три етапи (інформаційно-когнітивний, мотиваційно-рефлексивний, діяльнісно-проектувальний) з упровадженням визначених педагогічних умов. Відповідно до кожного з етапів відбувалося формування підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України за відповідними критеріями: знаннєвим, емоційно-ціннісним, діяльнісним. Перший етап – інформаційно-когнітивний – сприяв

систематизації знань студентів щодо різноманіття етнокультур півдня України та їхніх представників. Другий – мотиваційно-рефлексивний – був спрямований на формування емоційно-ціннісного ставлення майбутніх учителів історії до особливостей етнокультур півдня України та їхніх представників. Третій – діяльнісно-проектувальний – мав на меті формування в майбутніх учителів історії вмінь і навичок взаємодії з представниками різних етнокультур полікультурного освітнього середовища півдня України.

Формами і методами реалізації визначених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України виступили: лекційні та практичні заняття, метод проектів, пізнавальної гри, мозковий штурм, дискусії, самостійна робота в межах збагачених змістових модулів нормативних навчальних дисциплін і розробленого спецкурсу «Етнокультура населення півдня України», позааудиторна робота, педагогічна практика тощо.

7. Результати експериментального дослідження підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України показали суттєву позитивну динаміку як окремих критеріїв підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, так і якості в цілому. За даними проведеної діагностики кількість майбутніх учителів історії ЕГ з достатнім рівнем досліджуваної підготовленості зросла з 12,2% до 48,4%, із задовільним – із 30% до 39,6%. Водночас кількість студентів із низьким рівнем підготовленості зменшилася з 57,8% до 12%. У контрольній групі динаміка змін аналогічна, проте менш значна. Так, кількість майбутніх учителів історії з достатнім рівнем підготовленості зросла з 12% до 19,6%, із задовільним – із 31% до 32,4%, із низьким рівнем зменшилася з 57% до 48%.

Статистична обробка отриманих кількісних результатів діагностування рівнів підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України довела статистичну значущість позитивних зрушень щодо її формування в майбутніх учителів історії експериментальної групи на відміну від контрольної.

Проведене дослідження створює можливість конструктивно розв'язати завдання підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України. Водночас його результати не вичерпують усієї повноти їх висвітлення і не претендують на всебічне розкриття означеної проблеми. Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні проблеми підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з урахуванням специфіки інших регіонів України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИЙ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бігунова Ю. В. Етнокультурна діяльність майбутніх учителів історії на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – [Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики]. – Київ, 2012. – Вип. 18 (28). – С. 59–63.
2. Бігунова Ю. В. Стан підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – [Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики]. – Київ, 2013. – Вип. 21 (31). – С. 95–98.
3. Бігунова Ю. В. Педагогічні умови успішної етнокультурної діяльності майбутніх учителів історії на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Вісник Черкаського національного університету. – Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Черкаси, 2013. – Вип. 26 (279). – С. 11–16.
4. Бігунова Ю. В. Експериментальна модель підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності в Південній Україні / Ю. В. Бігунова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2014. – Вип. 4. – С. 31–37.
5. Бігунова Ю. В. Підготовка майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України : результати експериментального дослідження / Ю. В. Бігунова // Освітологічний дискурс : електронне наукове фахове видання, 2015. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/206/182#>
6. Бегунова Ю. В. Основные проблемы профессиональной подготовки будущих учителей истории к этнокультурной деятельности на Юге Украины / Ю. В. Бегунова // Концепт. Научно-методический электронный журнал, 2014. – № 11 (ноябрь). – Режим доступу до журн. : <http://e-koncept.ru/2014/14321.htm>.
7. Бігунова Ю. В. Деякі особливості підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю [«Придніпровські соціально-гуманітарні читання»], (22 вересня 2012 р.) : у 5-ти частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2012. – Ч. III. – С. 20–21.
8. Бігунова Ю. В. Структура та сутність етнокультурної діяльності майбутніх учителів історії / Ю. В. Бігунова // Матеріали третьої всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю [«Досягнення соціально-гуманітарних наук в сучасній Україні»], (26 квітня

2013 р.) : у 4-х частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2013. – Ч. I. – С. 15–17.

9. Бігунова Ю. В. Етнокультурна діяльність майбутніх учителів історії в полікультурному середовищі Півдня України / Ю. В. Бігунова // Матеріали четвертої всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю [«Сучасні соціально-гуманітарні дискурси»], (22 березня 2014 р.) : у 3-х частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2014. – Ч. II. – С. 64–65.

10. Бігунова Ю. В. Компоненти, критерії та рівні готовності майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Матеріали четвертої всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю [«Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук»], (15 липня 2014 р.) : у 2-х частинах. – Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2014. – Ч. II. – С. 17–20.

11. Бігунова Ю. В. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції [«Психологія та педагогіка сучасності : проблеми та стан розвитку науки і практики в Україні»], (25–26 липня 2014 р.). – Львів : Львівська педагогічна спільнота, 2014. – С. 44–47.

12. Бігунова Ю. В. Результати констатувального етапу дослідження підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності на Півдні України / Ю. В. Бігунова // Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції [«Пріоритетні напрями розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук»], (19–20 вересня 2014 р.). – Одеса : Південна фундація педагогіки, 2013. – С. 43–44.

АНОТАЦІЯ

Бігунова Ю. В. Підготовка майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2016.

У дисертації вперше визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (збагачення нормативних навчальних дисциплін історичних факультетів ВНЗ етнокультурним змістом; забезпечення позитивних міжнаціональних взаємовідносин студентів і викладачів у полікультурному освітньому середовищі; занурення майбутніх учителів історії в активну етнокультурну діяльність); визначено критерії підготовленості майбутніх

учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (знаннєвий, діяльнісний, емоційно-ціннісний) з відповідними показниками; схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України (достатній, задовільний, низький); розроблено та апробовано модель і методику підготовки майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, що обіймала інформаційно-когнітивний, мотиваційно-рефлексивний, діяльнісно-проекувальний етапи; уточнено поняття «полікультурна освіта», «етнокультурна діяльність учителів історії».

Ключові слова: підготовка майбутніх учителів історії, етнокультурна діяльність, полікультурна освіта, підготовленість майбутніх учителів історії до етнокультурної діяльності з учнями на півдні України, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Бегунова Ю. В. Подготовка будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2016.

В диссертации впервые определены педагогические условия подготовки будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины (обогащение нормативных учебных дисциплин исторических факультетов вузов этнокультурным содержанием, обеспечение положительных межнациональных взаимоотношений студентов и преподавателей в поликультурной образовательной среде; погружения будущих учителей истории в активную этнокультурную деятельность); определены критерии подготовленности будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины с соответствующими показателями: знания (ознакомления с этническими сообществами юга Украины, с культурными традициями и обычаями этнического населения юга Украины, осознание необходимости осуществления этнокультурной деятельности с учениками среднеобразовательных школ), эмоционально-ценностный (умение учитывать этнокультурный компонент юга Украины в будущей профессиональной деятельности, умение соблюдать этноэтические нормы и правила поведения при общении в поликультурной образовательной среде, умение инициировать общение с представителями других этнокультур), деятельностный (проявление толерантного отношения к представителям этнокультур юга Украины, способность воспринимать и признавать

самоценность народов юга Украины и их этнокультур, наличие устойчивости к непредвиденным противоречивым ситуациям, вызванных недопониманием общения в полиэтнической образовательной среде и их предотвращение); выявлены уровни подготовленности будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины (достаточный, удовлетворительный, низкий).

Научно обоснована модель подготовки будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины с соответствующими этапами (информационно-когнитивный, мотивационно-рефлексивный и деятельно-проектировочный) и методика её реализации в соответствии с выделенными педагогическими условиями.

Первый этап – информационно-когнитивный предусматривал систематизацию знаний студентов о многообразии этнокультур юга Украины и их представителей. Второй – мотивационно-рефлексивный – был направлен на формирование эмоционально-ценностного отношения к особенностям этнокультур юга Украины и их представителей. На третьем – деятельно-проектировочном этапе осуществлялось формирование у будущих учителей истории умений и навыков взаимодействия с представителями различных этнокультур поликультурной среды юга Украины.

Результаты формирующего этапа эксперимента подтвердили результативность модели и экспериментальной методики подготовки будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины.

Уточнены понятия «поликультурное образование», «этнокультурная деятельность учителей истории».

Ключевые слова: подготовка будущих учителей истории, этнокультурная деятельность, поликультурное образование, подготовленность будущих учителей истории к этнокультурной деятельности с учениками на юге Украины, педагогические условия.

ANNOTATION

Bigunova Yu.V. Preparation of future history teachers to ethnic and cultural activities with students in southern Ukraine. – The manuscript.

Thesis for a Candidate of pedagogic sciences majoring in 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – «Southern National Pedagogical University named after Ushinsky», Ministry of Education of Ukraine. – Odessa, 2016.

Thesis for the first time defines pedagogical conditions for preparation of history teachers for ethnic and cultural activities with students in the South of Ukraine (enrichment of normative disciplines of historical faculties of higher educational establishments with ethno-cultural content; providing positive international relations between students and teachers in the multicultural

educational environment; immersion of future history teachers in active ethnocultural activities); there have been defined criteria of readiness of future teachers of history to ethno-cultural activities with students in the South of Ukraine (knowledge, activity, emotional and value-conscious) with appropriate indicators; there have been determined the level of preparedness of future teachers of history to ethno-cultural activities with students in the South of Ukraine (sufficient, satisfactory, low); there have been developed and tested a model and methodology for preparation of future history teachers for conducting ethnic and cultural activities with students in the South of Ukraine; There has been specified the concept of «multicultural education», «ethno-cultural activity».

Keywords: preparation of future teachers of history, ethno-cultural activities, multicultural education, readiness of future teachers of history to ethno-cultural activities with students in southern Ukraine, pedagogical conditions.

Підписано до друку 08.04.2016.
Формат 60/88/16 Зам. № 6475.
Тираж 100 прим. Обсяг 0,9 друк. арк.
Надруковано з оригінал-макету в типографії «ВМВ»
м. Одеса, пр.-т Добровольського, 82-а